

ΔΙΕΘΝΗ

ΑΠΟΨΗ

Αναζητώντας ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης

Του ΧΑΡΗ ΤΟΠΑΛΙΔΗ

Η «εκκωφαντική» έκρηξη της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης κλονίζει τα θεμέλια της παγκόσμιας οικονομίας, όπως αυτή οικοδομήθηκε από τα τέλη της δεκαετίας του '70, με βάση τις αρχές του νέου οικονομικού φιλελευθερισμού και το πρόγραμμά του για την υιοθέτηση ενός νέου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης, της παγκόσμιας οικονομίας της γνώσης.

Το μοντέλο αυτό, συνδέοντας στενά την παγκοσμιοποίηση και την οικονομία της γνώσης και μετατοπίζοντας την τεχνολογική πρόοδο (γνώση) στη θέση της κύριας πηγής της οικονομικής μεγέθυνσης, οδήγησε σε έναν νέο καταμερισμό της παραγωγής και του εμπορίου. Στην εξειδίκευση των αναπτυγμένων οικονομιών σε προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας γνώσης και χαμηλού περιεχομένου σε φυσικούς πόρους που επιβαρύνουν σε μικρό βαθμό το περιβάλλον, ενώ των αναπτυσσόμενων, σε προϊόντα χαμηλής προστιθέμενης αξίας γνώσης και υψηλού περιεχομένου σε φυσικούς πόρους που προκαλούν σημαντική επιβάρυνση στο περιβάλλον. Ο κα-

ταμερισμός αυτός εδραιώνει νέες ιεραρχικές σχέσεις μεταξύ των παραγωγικών συντελεστών από δύο απόψεις:

- Υπερτιμώντας την προστιθέμενη αξία γνώσης έναντι της πραγματικής οικονομικής αξίας των φυσικών πόρων και θεωρώντας το περιβάλλον κοινή περιουσία επιτρέπει, μέσω των εμπορικών ροών, την αξιοποίηση των φυσικών πόρων μιας χώρας από μια άλλη.
- Μειώνοντας την αύξηση της εισροής εργασίας, ως αποτέλεσμα της επιταχυνόμενης εισαγωγής τεχνολογίας, αναβαθμίζει το κεφάλαιο σε εξέχουσα θέση έναντι της εργασίας.

Η αύξηση της εισροής κεφαλαίου στην παγκόσμια οικονομία οφείλεται στην αύξηση του κόστους του κεφαλαίου λόγω της αλλαγής της κυρίαρχης μορφής του από φυσικό σε άυλο (κεφάλαιο γνώσης): η παραγωγή γνώσης και καινοτομίας απαιτεί ακόμη μεγαλύτερη επένδυση κεφαλαίου από αυτή που απαιτείται για την παραγωγή φυσικού κεφαλαίου. Η αύξηση του κόστους του κεφαλαίου, οδηγώντας στην αύξηση του κόστους δραστηριοποίησης στον παγκόσμιο ανταγωνισμό, δημιούργησε την ανάγκη αυξημένων πιστώσεων, η οποία με τη σειρά της

κατέδειξε την αναγκαιότητα δημιουργίας μιας παγκόσμιας αγοράς χρήματος και κεφαλαίου (παγκοσμιοποίηση). Η αυξημένη προσφορά και ζήτηση κεφαλαίου που προέκυψε εξηγεί την κεντρική σημασία που απέκτησαν η παγκόσμια χρηματοπιστωτική δομή και οι διεθνείς αυτορρυθμιζόμενες χρηματοπιστωτικές αγορές στο νέο μοντέλο ανάπτυξης. Οι διακυμάνσεις και οι μεταβολές τους έχουν καταστεί έτσι αποφασιστικές για την αποτελεσματική λειτουργία του.

Κατά συνέπεια, το ενδεχόμενο κατάρρευσή τους δεν είναι δυνατόν να αποδοθεί αποκλειστικά στις επιπτώσεις της αυτορρύθμισής τους και στις συνέπειες της μεγάλης ρευστότητας που δημιουργήθηκε, διότι η σημερινή κρίση δεν μπορεί

Η αύξηση του κόστους του κεφαλαίου και η αναβάθμισή του έναντι της εργασίας αύξησε κατά πολύ την πίστωση

απλώς να θεωρηθεί αποτέλεσμα μιας στρέβλωσης του συστήματος. Τα αίτια θα πρέπει να αναζητηθούν στη δομή του ίδιου του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο καθίστανται σαφείς οι διαφορές της από άλλες κρίσεις του συστήματος και, κυρίως, αυτής του 1929.

Με βάση την υπόθεση ότι η παγκοσμιοποίηση – σε αντίθεση με αυτή των αρχών του 20ού αιώνα – είναι μια διαδικασία χωρίς επιστροφή, η ως σήμερα εξέλιξη της κρίσης θέτει σε αμφισβήτηση τις πολιτικές για την αυτορρύθμιση των αγορών και τη δημοσιονομική πειθαρχία, καθώς και την ίδια τη βιωσιμότητα του αναπτυξιακού μοντέλου της οικονομίας της γνώσης με το οποίο οι πρώτες αποτελούν ένα οργανικό σύνολο.

Αμφισβητείται το δόγμα ότι η ρύθμιση ισοδυναμεί με μη παραγωγική στέρση ελευθερίας και ότι η μεγιστοποίηση κερδών σε βραχυπρόθεσμη βάση εξασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της οικονομικής ανάπτυξης. Κυρίως, όμως, αμφισβητείται η δυνατότητα του οικονομικού συστήματος να χρηματοδοτήσει μακροπρόθεσμα την αδιάκοπη παραγωγή τεχνολογίας.

Η μακροπρόθεσμη στρατηγική

οικονομικής ανάπτυξης η οποία θα υιοθετηθεί μετά την κρίση είναι επομένως υποχρεωμένη να κινηθεί μεταξύ δύο πόλων αναφορικά με τον ρόλο της τεχνολογίας:

- Την εμμονή στο ίδιο μοντέλο ανάπτυξης με επίκεντρο την τεχνολογική ανάπτυξη.
- Την υιοθέτηση ενός εναλλακτικού μοντέλου ανάπτυξης το οποίο θα εστιάζεται στην εξισορρόπηση των πύσεων που δημιουργεί στο κοινωνικό και φυσικό πεδίο η μονομερής ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Η εμμονή στο μοντέλο ανάπτυξης, το οποίο σήμερα αμφισβητείται ως προς τη βιωσιμότητά του, θα διευρύνει τις ανισότητες μεταξύ των συντελεστών της παραγωγής (κεφαλαίου έναντι εργασίας, γνώσης έναντι φυσικών πόρων), μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών και, εν τέλει, θα εντείνει περαιτέρω τον ανταγωνισμό στην παγκόσμια οικονομία.

Η εναλλακτική στρατηγική είναι η υιοθέτηση ενός κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης που οδηγεί σε έναν ποιοτικά διαφορετικό τύπο ανάπτυξης στον οποίο η οικονομική μεγέθυνση συμβαδίζει με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους του συστήματος.

Ο κ. Χ. Τοπαλίδης είναι οικονομολόγος, σύμβουλος στρατηγικής διοίκησης.